

Závěrečné stanovisko s návrhem opatření k nápravě ve věci participace dětí na rozhodování o záležitostech, které se jich dotýkají

A - Závěry šetření

Šetřením jsem dospěla k závěru, že Úřad městské části Brno-Líšeň (dále též jen jako „OSPOD“) se dopustil pochybení při udílení souhlasu s krátkodobými pobyty nezletilých D. a N. K. mimo dětský domov¹.

Šetření se týkalo udílení souhlasu OSPOD pro účely rozhodování ředitelů ústavních zařízení o povolení krátkodobých pobytů dětí mimo zařízení, na tzv. „dovolenky“. V rámci šetření jsem kritizovala postup OSPOD, když v průběhu času začal udílet souhlas k pobytům u rodičů výhradně na základě přání dětí. Za tím účelem si dokonce OSPOD začal žádat od dětí jejich vyjádření v písemné formě.

Úřad městské části Brno-Líšeň pochybil v tom, že:

- (1) Při udělení souhlasu k pobytu D. a N. mimo Dětský domov B. na dobu letních prázdnin 2015 a následující postupoval nesprávně, když svůj souhlas opírá výhradně o vyjádření dětí.
- (2) Vyjádření od dětí žádal v písemné formě.

OSPOD je povinen zohledňovat přání dítěte, nemůže se jím ale zcela zaštiťovat. Pokud by měl OSPOD vycházet pouze z přání dítěte, udělení souhlasu OSPOD s pobytem dítěte mimo zařízení by zcela postrádalo smysl. Forma zjištění názoru dítěte písemným sdělením je nevhodná a děti zatěžující².

B - Vyjádření úřadu

Tajemnice Úřadu městské části Brno-Líšeň mi zaslala vyjádření vedoucí sociálního odboru, k němuž uvedla, že se s ním v plném rozsahu ztotožňuje a že nepovažuje za nutné přijímat žádná zvláštní opatření.

Vedoucí sociálního odboru ve svém vyjádření uvedla, že pro OSPOD je nejdůležitější zajistit dítěti klidné rodinné prostředí, zdravý vývoj, dbát na to, aby nebyla poškozována jeho práva. Při své činnosti věnují pozornost vyjádření dítěte, přičemž přihlíží k jeho věku a k jeho rozumovým a vyjadřovacím schopnostem. Při rozhodování v zájmu dítěte přihlíží i k dalším okolnostem, např. kde dítě žije, s kým se stýká, ke vzájemným vztahům rodičů a blízké rodiny atd. Přání dítěte může

---

¹ Dle ustanovení § 30 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

² S výjimkou, pokud si dítě tuto formu zvolí samo z vlastní iniciativy.

být totiž mnohdy ovlivněné i rodičem, se kterým dítě tráví nejvíce času. Souhlasí s mým názorem, že ne vždy názor či přání dítěte může odrážet jeho nejlepší zájem, proto tedy není vyloučeno, že se lze od jeho přání odchýlit. Dále rekapituluje okolnosti, které měly zásadní vliv na případ D. a N. Tyto mi byly známy již při zpracování zprávy o šetření a zohlednila jsem je při přijímání svých závěrů, proto nepokládám za nutné se k nim vracet.

Závěrem úřad sdělil:

„Ztotožňujeme se s Vaším názorem, že udělení souhlasu OSPOD s pobytem dětí mimo zařízení nelze opírat pouze o vyjádření dětí a že OSPOD se nemůže zcela názorem dětí zaštiťovat a bez dalšího se řídit. O tom jsme měli možnost se přesvědčit při řešení jiných případů. Ztotožňujeme se i s Vaším názorem, že v případě dětí může být vyjádření se jakkoliv o svých rodičích, a to jak písemně i ústně, velice stresující.

V případě nezletilého D. a nezletilé N. jsme ale přesvědčeni, že za ta dlouhá léta spolupráce jak s nimi tak i s jejich rodiči, jsme si mohli dovolit svoje rozhodnutí podložit pouze jejich sdělením.“

C - Závěrečné hodnocení

S ohledem na nepřijetí opatření k nápravě ze strany úřadu vydávám své závěrečné stanovisko podle ustanovení § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv. Součástí stanoviska je návrh opatření k nápravě.

Úřad uvádí, že v obecné rovině souhlasí s mými závěry týkajícími se participačních práv dětí na rozhodování o záležitostech, které se jich dotýkají. Ve vztahu k případu D. a N. se však vyjadřuje v tom smyslu, že s ohledem na okolnosti jejich případu a dlouhodobou znalost věci „si úřad může dovolit“ svá rozhodnutí o krátkodobých pobytech dětí mimo dětský domov podložit pouze jejich vyjádřením.

Na vyjádření úřadu musím reagovat, neboť právě s ohledem na okolnosti daného případu, s nimiž jsem se při šetření seznámila, postup úřadu hodnotím jako nesprávný. Právě tento případ totiž jednoznačně dokladuje, že opírat rozhodnutí o dítěti jen a pouze o jeho vyjádření, je pro dítě nad míru zatěžující a v konečném důsledku proto nesprávné. Toto své zjištění opírám o skutečnost, že děti jsou v důsledku chybného postupu OSPOD opakovaně vystavovány manipulaci, když jsou v reakci na svá vyjádření určená pro účely rozhodování o krátkodobých pobytech mimo zařízení (případně i jiná) nuceny následně psát protichůdná vyjádření. Některá z takových vyjádření dětí byla dokonce adresována i k mým rukám. Tento stav pokládám za alarmující. Uvedené skutečnosti jednoznačně dokládají i to, že není vhodné žádat vyjádření dětí v písemné formě.

Jsem přesvědčena, že k těmto situacím by nemuselo docházet, pokud by tíha rozhodnutí v konečném důsledku ležela na OSPOD a nikoliv výhradně na dětech. Mám za to, že pokud by OSPOD volil vůči dětem šetrnější postup, nemusely by být vystavovány následně manipulaci, výčitkám apod.

Rekapituluji, jak jsem podrobněji argumentovala již ve zprávě o šetření, není a nemůže být povinností OSPOD řídit se bezvýhradně přáním dítěte, neboť přání

dítěte nemusí být vždy v souladu s jeho nejlepšími zájmy. Není tedy vyloučeno, je-li to důvodné, se od přání dítěte odchýlit. Pouhé odvolávání se na vyjádření dětí, nemůže dostát požadavkům výkonu sociálně-právní ochrany dětí. **OSPOD je povinen zohledňovat přání dítěte, nemůže se jím ale zcela zaštiťovat.** Na děti by neměl být kladen takový tlak, aby se zcela samy rozhodovaly, ať už z jakýchkoliv důvodů. U D. a N. (zejm. u ní) je patrné, že svá přání sami různě měnili v důsledku nejruznějších okolností. Sami dokonce mnohdy vyjadřovali i svou nejistotu ohledně toho, co by si přáli.

Za zcela nevhodnou pokládám písemnou formu pro zjištění názoru dětí. Byť si D. v minulosti tuto formu vyjádření z vlastní iniciativy zvolil, **sociální pracovník by vyjádření písemnou formou po dětech sám vyžadovat neměl.** Mnohem vhodnější se jeví zjištění názoru dítěte formou rozhovoru, jak je ostatně obvyklou metodou sociální práce. **OSPOD by měl děti vyslechnout,** jejich přání a názor zohlednit a společně s ostatními okolnostmi sám rozhodnout o udělení souhlasu s jejich krátkodobým pobytem mimo dětský domov.

D - Opatření k nápravě

Úřadu městské části Brno-Líšeň navrhuji, aby opětovně velmi pečlivě zvážil mé hodnocení daného případu a uvedené závěry.

Doporučuji úřadu přijetí následujících opatření k nápravě:

- Seznámit na společné poradě všechny pracovníky OSPOD s mojí zprávou o šetření ve věci výkonu sociálně-právní ochrany nezletilých dětí K. a s tímto závěrečným stanoviskem a dále také s nálezy Ústavního soudu České republiky k participačním právům dětí, na něž ve zprávě odkazuji.
- Do budoucna již neopírat rozhodnutí OSPOD o krátkodobých pobytech dětí mimo zařízení výhradně o jejich vyjádření.
- Nevyžadovat již vyjádření dětí písemně, nýbrž formou rozhovoru s dětmi.

Závěrečné stanovisko zasílám Úřadu městské části Brno-Líšeň a žádám, aby mi v souladu se zákonem o veřejném ochránci práv sdělil, zda provedl navržená opatření k nápravě. Odpověď očekávám v zákonné lhůtě 30 dnů od doručení stanoviska. Stanovisko zasílám také stěžovateli.

Pokud Úřad městské části Brno-Líšeň nepřijme navržená opatření k nápravě nebo provedená opatření nebudu považovat za dostatečná, podle ustanovení § 20 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv vyrozumím jeho nadřízený úřad, případně mohu o svých zjištěních informovat veřejnost včetně sdělení jmen osob oprávněných jednat jménem Úřadu městské části Brno-Líšeň.

Mgr. Anna Š a b a t o v á, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv